RUSKI INWALID

Nº 14.

PIĄTEK. 17 Stycznia. 1819 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomosci Kraiowe: Królestwo Polskie. Wiadomosci Zagraniczne: Niemcy. Francyia. Angliia. Hiszpaniia. Włochy. Rozmaitości.

WIADOMOŚCI KRAIOWE.

Królestwo Polskie.

Rozkaz Dzienny do woyska Polskiego.
w Kwaterze Główney w Warszawie.
Dnia 27 Grudnia 1818. / 8 Stycznia 1819.

ZA NAYWYŻSZYM ROZKAZEM.
Stosownie do Decyziów NAYJAŚNIEYSZEGO CESARZA JMCI i KRÓLA.

Wchodzi w służbę i umieszczony zostaie.

w Jeździe w pułku 4 Strzelców konnych: z woyska Austryiackiego Chorąży Darowski, w stopniu Podporucznika.

Otrzymuią żądane Dymissye z pensyą.

w Piechocie z połku 8 liniowego, Porucznik Kazimierz Janikowsci, w stopniu Kapitana, z pozwoleniem noszenia munduru.

Otrzymuią żądane Dymissye.

Dla słabości zdrowia.

z Pułku 3 liniowego, Major Mikołay Brodowicz, w stopniu Podpułkownika, z pozwoleniem noszenia munduru.

z Pułku 8 liniowego, Podchorąży, Stanisław Zebrowski, w stopniu Podporucznika.

Dla interesów familiynych.

w Korpusie Artylleryi i Inżenierów, Adiunkt Sztabu Korpusu Artylleryi i Inżenierów, Porucznik Antoni Jaźwiński, w stopniu Kapitana, z pozwoleniem noszenia munduru.

NACZELNY WÓDZ
(podpisano) KONSTANTY.
W. X. R.

Zgodno z Oryginałem
Generał Szef Sztabu Głównego *Toliński.*

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Niemcy.

Od Brzegów Menu, 10 Stycznia.

Niaspodziany zgon Królowey Wirtembergskiey, przypadły w dniu 9. b. m. pogrążył w głębokim smutku tak dwór Sztutgardski, iak wszystkich wiernych poddanych. To bolesne wydarzenie było skutkiem przeziębienia, którego doswiadczyła Królowa na przechadzce z małżonkiem swoim, chcąc obeyrzeć niektóre nowe zaprowadzenia. Uży-

14

cie kąpieli ciepłych, rospaliło nagle twarz Królowey, do czego wkrotce się przyłączyły konwulsyie, które w przeciągu dwóch godzin smiercią zakończone zostały, tegoż właśnie dnia i prawie w tęż minutę, kiedy N. Cesarzowa *Elżbieta* miała przybydź do Sztudgardu. Król niepocieszony iest w smutku. Zeszła Królowa potrzecikroć była w ciąży.

FRANCYIA.

z Paryża, 2 *Stycznia*.

Dzienniki nasze pełne są uwag i obserwacyi względem ostatnich wydarzeń. Kommunikuiemy z nich niektóre: »Uchroniliśmy się (mówi Journal General) niezmiernie niebezpiecznego wywrótu; za co winnismy wdzięczność mądrosci Krola i wzaiemney, między nim i narodem ufności. Brakło tylko należytego doswiadczenia naszey iednomyslinosci i stałosci naszych ustaw konstytucyynych. Nakoniec to ważne doswiadczenie zrządzone zostało zbiegiem okoliczności.«—»Przywiązanie do konstytucyi (są słowa drugiego dziennika) stało się u nas tak powszechnie niezachwianem, że żadna partyia przeciwko niemu powstaiąca, nic dokazać nie patrafi. Przy naymnieyszem cofnieniu się, cały porządek rzeczy musi się wywrócić i nowa rewolucyia da się widzieć w nayokropnieyszych wydarzeniach. W tenczas naypierwszemi iey ofiarami będą ci ludzie, którzy niepoymuiąc ducha czasów, usiłuią stopniowemu iego rozwinięciu położyć opor!» — Monitor powtórzył także niedawno uastępuiące słowa *Publicysta*;

»Skutki dwudziestu letnich przemian, zapewna niezostaną bez skutków dla Francyi.«

Na posiedzeniu Parów, odbytem w dniu 31, p. m. Xiąże *Levis* podawał proiekt zniesienia zupełnie prawa *d'Aubaine*, na mocy którego maiątek cudzoziemców zmarłych we Francyi spada na skarb. Na posiedzeniu wczorayszem pomieniona izba, potwierdziła prawo tymczasowe o finansach. Z liczby 105 było 103 za prawem, ieden przeciwko takowemu prawu i ieden podał się *neutralnym*.

Znaiomy Jenerał Alix znayduie się w liczbie wygnańców Francuzkich, którzy otrzymali niedawno pozwolenie powrócenia do oyczyzny.

Powiadaią, że z dworem Papiezkim zawarto nakoniec ugodę, na mocy którey konkordat roku 1817 zupełnie się znosi, a na mieysce iego podobny z roku 1801 odnawia się z niektóremi tylko odmianami.

Zdrowie Xiążęcia *Richelieu* z ukontentowaniem iego przyiaciół zupełnie do pożądanego doszło stanu.

Powiadaią że Hrabia *Chabrol de Crousol* żądał, aby go uwolniono od obowiązku pomocnika Sekretarza Stanu w wydziale spraw wewnętrznych. Dotychczas niawiadomo iesze, kto będzie iego następcą.

Duch partyi iest tu od nieiakiego czasu w wielkim ruchu i roznosi rozmaite, iedne drugim przeciwne pogłoski, co do okoliczności, które zrządziły ostatnie odmiany w Ministerstwie. Lecz zdanie powszechne niemogło zostać długo w błędzie; prawda wkrotce w całem swem zaiasniała swietle. Xiąże *Richelieu* złożył stopień Ministra sposobem pełnym dla niego chwały i zasczytu. Postępki iego w każdem zdarzeniu dowodziły szlachetnosci sposobu iego myslenia. Wszystkim wiadomo, że Król chciał mianować iego następcą Hrabiego *Decases*; lecz że ten ostatni nieprzyiął tego przełożenia pomimo wszelkie perswazyie samego Xiążęcia *Richelieu* i Pana *Lainé*, którzy dotychczas pozostali prawdziwemi iego prnyiaciołmi. Ten rys szlachetny, wywyższył, Hrabiego *Decases* w oczach publiczności.

Na posiedzeniu wczorayszem izby deputowanych przekładał Pan *Dessere* aby Xiążęciu *Richelieu* dać dowod wdzięcznosci narodowey. Na co odpowiedziało pismo Xiążęcia tego, odczytane przez Prezesa zgromadzenia w treści następuiącey:

»Dowiedziałem się przez pisma publiczne, że ieden z członków izby, przekładał wzgromadzeniu proiekt wynagrodzenia mnie w imieniu całego narodu. Nigdy się nato niezgodzę abym był powodem zwiększenia ciężarów, które i bez tego obarczaią Frarancyią. Jeżeli przez czas pobytu moiego w Ministerstwie, miałem szczęście okazania iakich kolwiek usług Oyczyznie, a szczególnie przyczynieniem się do oswobodzenia iey granic od woysk cudzoziemskich; ieżelim uczynił wszystko, co tylko mogłem dla zmnieyszenia ilości długów ciemiężących Francyią, to i teraz, kiedy wiele iescze pozostaie klęsk do zgładzenia, i tyle strat do nagrodzenia, niemogę zcierpieć, aby osobista moia pomyślność i maiątek wzrosły kosztem państwa i narodu!—Szacunek moich rodaków, względy Króla i spokoyność oraz słodycz własnego sumnienia, są dla mnie dostateczną nagrodą. Mam zasczyt być.« &. Xiąże *Richelieu*.

Pomimo tak szlachetną odezwę, ten przed-

miot stał się przyczyną gorących sporów w komitecie sekretnym. Pan *Depontais* między innem powiedział co następuie: »Xiąże *Richelieu* miał iuż szczęście otrzymać od Króla nayzasczytnieyszy znak uczczenia, to iest order *Sgo Ducha*. Ta wielka łaska powinna była zaspokoić iego miłość własną. Ta okoliczność przywodzi mnie na pamięć iednego Grenadyiera Francuzkiego, któremu iego Półkownik za piękny czyn ofiarował był worek ze złotem. Szlachetnie myslący żołnierz odpowiedział: »Mosanie Pułkowniku! Takie się rzeczy nierobią za pieniądze!«— Wielu z członków było tegoż zdania; lecz pomimo to wszystko Jzba będąc przekonaną o nieśmiertelnych zasługach Xiążęcia *Richelieu* rownie iak i cały narod, postanowiła rozebrać z uwagą czytane pismo przez Pana *De lesserre*. W Jzbie Parów toż samo uczynił Margrabia *Lally-Tollendal*.

Anglii a.

z Londynu, 2 Stycznia.

W *Kronice ranney* (Morning Chronicle) czyni się wzmianka o planie powszechney napaści na Amerykę południową, przedsięwziętey iakoby przez Margrabiego *Caza* i *Buyo*. Z liczby tey wielkiey wyprawy, dziesięć tysięcy żołnierza maią być wysłane przeciwko Wenezuelli, osm tysięcy do Mexyku, 14 tysięcy do Buenos Aires i 80 tysięcy do Chili. Rząd Hiszpański ma prosić (według słów teyże gazety) o pomoc inne Europeyskie mocarstwa, i ma za to ustąpić: wyspy Belearskie Rossyi; Kanaryyskie-Hollandyi; Kubę-Anglii;Portorico, i całą część St. Dominga i wyspy Filipiyskie-Francyi. Król JMść Katolicki przyiął iuż ten plan, i ten niechybnieby przyszedł był iuż do skutku, gdyby nie w samym tylko gebinecie kroniki ranney istniał.

Według ostatnich doniesień od Brzegów de la Plata potwierdza się wiadomość o spisku odkrytym przeciwko rządu Buenos Aires. W tych stronach panował powszechny rozruch, i handel zupełnie był przerwany. Jeden z gwardyi *Pueyredona*, odkrył spisek przeciwko tego ostatniego. Wielu z spiskowych schwytano wkrotce i w narodzie wielkie nastąpiło zamieszanie. Rozeszła się pogłoska, iakoby Dyrektor znaydował się w korrespondencyi zdradzieckiey z dworem Brezyliyskim. Wiadomość, że Minister Amerykański w Rio-Janeiro, pułkownik *Sumpter*, niespodzianie opuścił to miasto z całą swoią rodziną, sprawiła także wielkie wrażenie.

W Aberdyn w Szkocyi i w okolicach tamecznych panuie bardzo niebespieczna zaraźliwa gorączka.

Xiąże Reient niebędzie w tym roku obecny przy otwarciu parlamentu; lecz stosownie do zwyczaiów wiadomość o smierci Królowey oznaymioną będzie zgromadzeniu przez kommissyią umyślną.

Arcy-Xiąże *Maxymilian*, podczas bytności swoiey w *Plimouth*, spuszczał się nadno morza pod dzwonem umyślnie w takich zdarzeniach używanym, na pamiątkę tego, dobył kamień z samego dna morza.

Donoszą z Madras, że w przeciągu iednego miesiąca umarło w tamtym obwodzie do 30,000 osob z chorob zaraźliwych, które tam pannią.

Hiszpanii a.

z Madrytu, 28 Grudnia.

Nie spodziany zgon ukochaney Królowey naszey, który przerwał nić iey życia w samym kwiecie młodości w dniu 26 b. m. pogrążył w naygłębszym smutku dwór nasz, stolicę i całe państwo. Ciąża iey czyniła naypomyslnieysze nadzieie, i wszyscy z naywyższą radością oczekiwali końca takowey;lecz przeznaczenie naywyższe inaczey rozrządziło. Dla wydobycia dziecka za pozwoleniem Króla czyniono operacyią *Cesarską* i rościnano zwłoki; nowo urodnona Xiężniczka kilka tylko minut była w życiu. — Zeszła Królowa *Maryia Franciszka Jzabella* urodziła się w roku 1797 miesiąca maia dnia 19. Była córką Jana VI Króla Brezyliysko-Portugalskiego i Karoliny *Bourbon*, Infantki Hiszpańskiey, siostry Króla *Ferdynanda* VII. (Zeszła za tem Królowa była rodzona siestrzenica swoiego małżonka.)

Według doniesień gazety tuteyszey dworskiey, zeszła Królowa leżąc w łożku w dniu 6 b. m. nieczuła żadney dotkliwey boleści, i wesoło rozmawiała z osobami ią otaczaiącemi. W chwilę porwały ią konulsyie a w przeciągu 22 minut do tego doszły stopnia, iż niezrównana Królowa z powszechnem żalem, na ręku Nayiaśnieyszego małżonka skonała.

Włochy.

z Neapolu 18 Grudnia.

W tych dniach oczekuią tu J. C. N. Wielkiego Xiążęcia Rossyyskiego *Michała*. — Eskadra Amerykańska, będąca pod dowodz-

stwem komandora *Stiverta*, iest teraz na kotwicach przed Syrakuzą.

Dnia 14 b. m. Wezuwiusz wybuchał ognie; lecz te nienadto były silne.

ROZMAITOŚCI.

Granice, obszerność i liczba mieszkańców Czarnogórza. (Monte negro)

Samo nazwanie czarnogorza, oznacza ziemię górzystą. Cała prowincyia naieżona iest górami i opasana łańcuchem skał wysokich, które będąc okryte lasami iodłowemi, nadaią im ponury i ciemny widok, od czego i nazwanie czarney góry wzięło swóy początek. Styka się ta prowincyia z iedney strony z Hercogowiną a z drugiey z Albaniią na zachód zas ma prowincyią *Cataro*. Dokładney rosciągłosci naznaczyć niemożna, równie iak i z pewnością o liczbie iey mieszkańców niepodobna donieść; lecz ogólnie powiedzieć można, iż ma obwodu blisko 55 mil niemieckich, długosci, takichże mil 20, i szerokosci 10, a miesci w sobie pięć set mil kwadratowych ziemi; Dzieli się na pięć następuiących okręgów, które się u mieszkańcow nazywaią *Nayye* 1. Okrąg *Katuński*, 2. *Leszański*, 3. *Plesczyński*, 4. *Ryedski*, 5. *Czernicki*. Do tych okręgów dołączono szósty nazywaiący się *Berda* w roku 1796 po rozbiciu przez metropolitę Baszy Skutarskiego *Mahmuta*. *Berdanczycy* czyli mieszkańcy tego ostatniego okręgu, trudnią się pomyslnie rolnictwem, niewdaią się w napasci i grabieże i bronią granic nowey oyczyzny swoiey z męstwem, które im iedna w oczach samych Czarnogórzan Szacunek. W tym okręgu znayduie się wielka osada nazywaiąca się *Białopawliczy*, gdzie co tydzień odbywaią się targi.

Czarno-górze iest iedną krainą w Europie w którey niema miast. W całym okręgu liczy się 116 wsi, czyli osad, z których naywiększa, niema więcey nad 1000 dusz. Ludność każdey osady bierze się od liczby zdatnych do broni.

J tak w całym tym obwodzie liczy się piętnascie tysięcy ludzi mogących wyysć na plac bitwy. A ponieważ sposob życia mieszkańców iest zupełnie woienny, gdyż noszą broń od 16 lat wieku do głębokiey starości, pomnażaiąc za tem ogólną ludność we czworo, pomnaża się i ilość żołnierza do 60 tysięcy. Twierdzą, że w własney swey ziemi mogą wystawić 30 tysięcy woyska.

Osady zakładaią się w dolinach nad brzegami rzek, których wody wyborne; domy są budowane w iedno piętro i podzielone na dwie częsci: w iedney połowie miesci się bydło domowe, w drugiey gdzie na srodku iest ognisko bez komina, mieszka cała gospodarska rodzina. Sciany układaią się z kamieni położonych ieden na drugim. Dla małey tylko liczby budowli dwu piętrowych, przeznaczonych na klasztory, używa się wapno i dachówka. Jnne wszystkie zabudowania maiąc dachy słomiane, czynią widok ubogich namiotów; których naypierwszą ozdobą są czaszki głów ludzkich i broń odebrana nieprzyiaciołem, przypominaiące młodzieży męstwo ich oyców.

Klasztor *Cekinie* rezydencyia Metropolity, opasany iest murem maiącym kilka bram i pewną ilość dział niewielkich. W tem mieyscu zgromadza się narod dla odbywania Seymów, chowaią się dyplomata dane Czarnogórzanom za każdem wstąpieniem na tron Cesarzów naszych.

Klasztor *Staniewicze* ustąpiony od Wenecianów znayduie się w okręgu *Pobory*, na granicach Czarnogórza; i ten także opasany iest murem, i opatrzony działami. Położenie iego samo przyrodzenie uczyniło nieprzystępnym. Kościoł zbudowany przez Wenecianów, ozdobiony iest wielu ofiarami Monarchów Rossyyskich.

(*Dalszy ciąg iutro.*)

Oyclec Swięty mianował Xiędza Aloizego *Fortis*, prowincyiała XX. Jezuitów we Włoszech Jenerałem tego zakonu. Z obwodu Walliyskiego (w Szwaycaryi) dziesięciu Xięży tego towarzystwa, udało się do Freyburga w celu zaięcia przygotowanego dla nich klasztoru.

— Donoszą z Stambułu, że Sułtan rozkazał sporządzić ogromny woz, na którym ma być wprowadzony do tey stolicy Dowodzca Wehabitów, wzięty w niewolę w ostatniey walney bitwie. W prowadzenie takowe ma się odbyć sposobem dawnych tryumfów Rzywskich.

W PETERZBURGU.
w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.